

УДК [316.334.3:324] (477.85)

Гуйтор М. М.

Кандидат політичних наук, доцент кафедри політології та державного управління Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича,

Гаврада І. О.

Кандидат політичних наук, доцент кафедри політології та державного управління Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича,

ТЕРИТОРІАЛЬНА СПЕЦИФІКА ПІДТРИМКИ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ У ЧЕРНІВЕЦЬКІЙ ОБЛАСТІ

У статті досліджено особливості підтримки політичних партій на парламентських виборах 2006–2012 рр. у Чернівецькій області в межах територіальних округів, районів та населених пунктів. Для узагальнення результатів дослідження використані методи статистичного аналізу.

Ключові слова: вибори, виборчий процес, виборча кампанія, політична партія, електорат.

В нинішній умових ситуація характеризується падінням рівня електоральної підтримки партії Прем'єр-міністра України А. Яценюка та партії Президента України П. Порошенка. Формуються політичні умови, в яких електорат може бути розпорошений між новими політичними проектами. Вибори до місцевих органів влади, які відбудуться восени 2015 р., спонукають діючих та нових суб'єктів виборчої кампанії до пошуку нових шляхів та методів впливу на електоральну підтримку. Основна їхня мета полягає у перспективному отриманні контролю над місцевими радами, який виступить ресурсом в майбутніх президентських та парламентських виборах. У цьому контексті актуалізується звернення до аналізу територіальної специфіки підтримки політичних партій на парламентських виборах у Чернівецькій області.

Мета статті полягає у комплексному дослідженні територіальної специфіки підтримки політичних партій у Чернівецькій області на парламентських виборах 2006–2012 рр.

Регіональні виборчі процеси у Чернівецькій області досліджуються колективом кафедри політології та державного управління Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Питання особливостей регіонального політичного процесу, специфіки виборчих процесів, політичної участі висвітлені у працях А. Круглашова, Н. Ротар, В. Бурдяк. У колективній монографії «Електоральні процеси України в регіональному вимірі: Буковина і Закарпаття» [3] вивчаються особливості регіонального політичного процесу, елітотворчі традиції, партійне структурування. Увага приділена узагальненню досвіду виборів різного рівня — від місцевих до президентських.

Водночас звернемо увагу на відсутність ґрунтовних досліджень щодо територіальної підтримки політичних партій в межах територіальних округів, районів та населених пунктів Чернівецької області під час парламентських виборчих кампаній.

Усі вихідні дані, які лежать в основі аналізу (списки партій, загальна кількість виборців, кількість виборців, що взяли участь в голосуванні, результати голосування тощо), взято з офіційного сайту Центральної виборчої комісії [1; 2; 5]. Під «явкою виборців» ми розумітимемо «кількість виборців, які віддали свій голос за яку-небудь партію чи кандидата». Така заміна, на наш погляд, допустима з врахуванням того, що вона дозволяє отримати критерій для наскрізного порівняння результатів трьох парламентських кампаній. Водночас варто пам'ятати про значення недійсних бюлетенів, оскільки в окремих випадках в цій категорії можуть «приховуватися» наслідки маніпуляцій та фальсифікацій на виборчих дільницях.

Зауважимо, що підтримка політичних партій розраховувалася, відштовхуючись саме від показника «кількість виборців, які віддали свій голос за яку-небудь партію чи кандидата». В зв'язку із цим використані дані можуть незначним чином відрізнятись від тих, що містяться на сайті ЦВК. Також зауважимо, що межі виборчих округів та чисельність виборців у них відрізнялися від кампанії до кампанії. Особливо ця різниця відчутна між 2006–2007 та 2012 роками.

Для того, щоб порівняння були коректними в часовому зрізі увага зосереджена на тих політичних силах, що брали участь у кожній із трьох кампаній. Такими партіями (блоками) стали: Партія регіонів, ВО «Батьківщина» (Блок Юлії Тимошенко), «Наша Україна» (НУ-НС), ВО «Свобода», КПУ та СПУ.

Перше, що впадає у вічі, — наявність двох яскраво виражених і, головне, стабільних лідерів електоральних симпатій жителів

Чернівецької області у парламентських виборчих кампаніях 2006–2012 рр.—«Батьківщина» та Партії регіонів. При цьому тренди їх підтримки суттєво різняться як в абсолютних показниках, так і в способах динаміки. «Батьківщина» ж демонструвала стрибкоподібну динаміку: 31,89% у 2006 р., 48,56% у 2007 р. та 39,61% у 2012 р. Показник приросту підтримки по відношенню до 2006 р. складає 116,9%. В той же час результати «Батьківщини» у 2012 р. складають 85,2% від пікової підтримки 2007 р. При цьому варто вказати, що попри певну нестабільність в часовому розрізі, «Батьківщина» завжди залишалася безумовним лідером симпатій жителів області. Лише у 2006 р. на відстань в 3,46 відсоткових пункти до неї наблизилася «Наша Україна». В усіх інших випадках розрив між партійним проектом Ю. Тимошенко та найближчим переслідувачем складав не менше, аніж вісімнадцять з лишком відсотків.

Натомість у 2012 р. Партія регіонів продемонструвала результат стійкого нарощення своєї підтримки. Вона послідовно збільшувала свої показники від кампанії до кампанії—з 13,38% у 2006 р. до 20,78% у 2012 р. Причому абсолютний приріст її підтримки на виборах 2012 р. склав 146,2% по відношенню до результатів 2006 р. Щодо показника Партії регіонів по відношенню до 2007 р., то його зафіксовано на позначці—122,85%.

Слід вказати на те, що Партія регіонів не стала єдиною, яка продемонструвала нарощення своєї підтримки. Такий же тренд характеризує КПУ та «Свободу». Щоправда абсолютні та відносні показники цих партій неспівмірні із вказаними двома лідерами. Так, комуністи на виборах 2006 та 2007 рр. набирали 7,7 тис. та 9,4 тис. голосів буковинців. Різкий стрибок партія продемонструвала у 2012 р., коли її показники становили 287,96% від результатів 2006 р. та 236,39%—від 2007 р. Нагадаємо, що 22,2 тис. голосів у останній кампанії забезпечили КПУ подолання нею загороджувального бар'єру в області з показником в 5,47%.

Динаміка «Свободи» була ще більш вражаючою. На виборах 2006–2007 рр. цей суб'єкт виборчої кампанії сумарно набрав трішки більше, аніж 5 тис. голосів. Тому додаткові до цієї цифри 30 тис. буковинців, що підтримали цю праворадикальну партію у 2012 р. забезпечили їй майже фантастичні показники зростання—1862,85% до результатів 2006 р. та 1132,95% до результатів 2007р. Загалом же у 2012 р. «свободівці» отримали четвертий в області показник у 8,71%.

Інші дві партії, що стали об'єктом аналізу—НУ та СПУ, поєднує стійка від'ємна динаміка їхньої підтримки в регіоні. Найвищу довіру

жителів області базова партія екс-президента В. Ющенко законо-
мірно отримала в 2006 р., коли за неї проголосувало 122,8 тис. краян,
що склало 28,43%. Ймовірно, що політика В. Ющенко та його партійного
оточення в наступний за цими виборами рік, призвела до падіння попу-
лярності партії. Зокрема на позачергових виборах НУ втратила майже
40 тис. голосів, що виразилося у підсумковому показнику—21,37%.
Прикметним є те, що розрив зменшився між НУ та її основним «іде-
ологічним» супротивником Партією регіонів у 2006 р. і складав
65 тис. голосів, а вже через рік лише 14,4 тис. (зменшення у чотири
з половиною рази). Водночас аналогічний розрив між Партією регіонів
та «Батьківщиною» зріс з 80 до 120 тис. голосів (збільшення у півтора
рази). Про сходження «Нашої України» з політичної арени не тільки
в загальнонаціональному, але й регіональному масштабі, засвідчили
результати 2012 р. Тоді НУ набрала 6,5 тис. голосів (1,6%). Такий показ-
ник склав 5,29% від результатів найуспішнішого 2006 р. та 7,81% від
підтримки партії у 2007 р.

Соціалістична партія в 2012 р. так само продемонструвала
свою роль як радше статиста, аніж реального учасника виборчих
змагань—1,8 тис. голосів, виражених у 0,45% підтримки жителів
області свідчать на користь цієї тези. Коли розраховувати динаміку
зміни підтримки СПУ, то побачимо, що в 2012 р. вона становить
9,05% від результатів 2006 р. та 11,95% від результатів 2007 р. Попри
це варто наголосити, що у 2006 та 2007 рр. соціалісти впевнено долали
загороджувальний бар'єр—4,71% (20,3 тис.) та 3,96% (15,4 тис.), від-
повідно. Цікаво те, що СПУ в тих кампаніях активно і успішно для
себе конкурувала на одному електоральному полі із Компартією. Так,
у 2006 р. різниця між ними складала 12,6 тис. голосів (розрив у 3 рази),
а у 2007 р.— вже 6 тис. (1,6 раза). Таке перетікання підтримки, на наш
погляд, можна пояснити фактором «зради Мороза» та активної парла-
ментської співпраці між СПУ та Партією регіонів, яка відштовхнула від
соціалістів значну частину їхніх виборців. За рік після формування про-
регіональної більшості в парламенті від підтримки СПУ відмовилося
майже 5 тис. виборців Чернівецької області.

Цікаві результати отримуємо, коли аналізуємо рівень підтримки
політичних партій у розрізі територіальних виборчих округів. Такий
крок дозволяє зрозуміти індивідуальне «електоральне обличчя» кожного
з них. Зауважимо, що оскільки межі округів змінилися у 2012 р. (частина
Сторожинецького району (17,2 тис виборців) була вилучена зі складу 202
(208) округу та включена до 203 (209), а частина Садгирського району м.

Чернівці (11,5 тис. виборців) — зі складу 201 (207) передана до 203 (209) округу), то доречним буде робити в цих випадках окремі зауваження.

Отож, 201 (207) виборчий округ можна сміливо назвати надійним електоральним полем «Батьківщини». Цей висновок підтверджується тим, що в усіх трьох парламентських кампаніях ця політична партія набирала більшість голосів виборців в м. Чернівці. При цьому динаміка підтримки повторює загальнообласні тенденції цієї партії — суттєвий відрив від найближчих переслідувачів, більш ніж десятивідсоткове зростання підтримки у 2007 р. (з 36,35% до 48,47%) та її падіння у 2012 р. (до 39,4%). Партія регіонів продемонструвала такий же тренд — 16,28%, 20,92% та 15,89%. Причому у 2007 р. вона опинилася на другому місці, випередивши «Нашу Україну», яка набрала 17,71% голосів, погіршивши тим самим свій минулорічний результат на 1,75 відсоткових пункти.

Як бачимо, в цьому окрузі для Партії регіонів не характерне загальнообласне постійне зростання підтримки від виборів до виборів. На виборах 2006 та 2012 рр. ця партія займала третє місце, поступившись востаннє такій новій політичній силі як «УДАР», яка залучилася підтримкою 19,04% чернівчан. Також у аналізованому окрузі позитивну динаміку демонструвала Комуністична партія, яка за шість років збільшила свою підтримку з 2,38% до 6,42%. Найбільший ж «електоральний ривок» зафіксовано в Чернівцях за «Свободою», яку у 2006 р. підтримало лише 0,73% виборців, а вже у 2012 р. таких було — 14,54%. Соціалісти та нашоукраїнці послідовно, з кожними новими виборами, набирали все менше і менше голосів чернівчан. При цьому НУ зменшила підтримку від 19,46% до 1,1%, а СПУ — від 3,84% до 0,26%.

Наступний 202 (208) виборчий округ, до якого включені такі райони області як Вижницький, Кіцманський, Путильський та Сторожинецький, також можна охарактеризувати як такий, у якому «Батьківщина» стабільно домінує. Щоправда у 2006 р. тут перемогла «Наша Україна», яка здобула 37,16%, але відрив від БЮТ був невеликий. Партія Ю. Тимошенко набрала всього на 4 тис. голосів менше та зафіксувала свій показник на відмітці в 33,89%. Зазначимо, що через рік розрив між цими «помаранчевими» силами склав 36,7 тис. голосів на користь «Батьківщини» (2,3 рази): вона отримала 57,5%, а НУ — 24,51%. Також варто відзначити, що «Батьківщина» ніколи не здобувала в округах Чернівецької області більшої підтримки, аніж у 2007 р. в аналізованому окрузі — 64 тис. голосів.

Для Партії регіонів цей округ традиційно був найбільш проблемним, оскільки лише в 2012 р. вона набрала більше десяти відсотків голосів

(13,18%); у 2006 та 2007 рр. ці показники становили 7,31% та 9,76%, відповідно. В цілому ж партія стабільно займала третє місце, поступаючись у 2006 та 2007 рр. «Батьківщині» та НУ, а в 2012 р. — «Батьківщині» та «УДАРу». Щоправда у 2012 р. регіоналам вдалося обігнати «Свободу» на 3,7 тис. голосів. У свою чергу для однопартійців О. Тягнибока цей округ був найбільш успішним після Чернівців, оскільки їхня робота з виборцями дозволила зібрати 9,3 тис. голосів (9,41%) у 2012 році. При цьому нагадаємо, що в кампаніях 2006–2007 рр. «Свобода» не набирала в окрузі навіть одного відсотка голосів виборців. Для Комуністичної партії України 202 (208) округ важно назвати успішним. На виборах 2006 та 2012 рр. комуністи набирали тільки більше тисячі голосів; і лише 3,1 тис. виборців, що проголосували за них у 2007 р., дозволили показати підтримку на рівні 3,19%. Соціалістична партія, як і більшості округів області, послідовно втрачала підтримку: за шість років, що минули з перших «постпомаранчевих» парламентських виборів вона позбулася 3,44 тис. голосів (падіння з 3,15% до 0,49%).

Румуномовний склад населення Герцаївського, Глибочького та Новоселицького районів, які традиційно входять до 203 (209) виборчого округу, суттєво впливає на його електоральні особливості. А саме, обласний осередок Партії регіонів розглядав цей округ як базовий в Чернівецькій для своєї політичної сили. У 2006 р. партія здобула в ньому 18,7 тис. голосів, що складало 32,38% від усієї її підтримки по області. Коли розраховувати цей показник у 2007 р., то 20,6 тис. голосів виражаються у 29,74%. Нарешті на парламентських виборах 2012 р. підтримка майже 29 тис. виборців встановила рекорд цього округу — 34,31%. Коли обчислювати частку Партії регіонів у самому окрузі, то побачимо 22,29% у 2006 р., 26,77% у 2007 р. та 30,03% в 2012 році. Слід зауважити, що жодного разу ця партія не була безумовним лідером симпатій в окрузі. Зокрема у 2006 р. вона зайняла третє місце, пропустивши вперед «Батьківщину» (24,03%) та «Нашу Україну» (24,97%). А у 2007 та 2012 рр. її випереджала лише «Батьківщина» (36,68% та 32,76%, відповідно). Причому, на наш погляд, варто зважати на те, що у 2012 р. партійні структури регіоналів мали абсолютний та неконтрольований доступ до адміністративних ресурсів. Цей чинник безумовно міг вплинути на, по-суті, невеликий розрив в 2,64 тис. голосів між цими політичними силами.

Досить впевнено в цьому окрузі почували себе в кампаніях 2006–2007 рр. соціалісти. Зокрема в 2006 р. 5 тис. голосів забезпечили СПУ результат в 6,04% (водночас це становило майже чверть підтримки соціа-

лістів в області — 24,91%). На позачергових виборах соціалісти набрали на 3,8 тис. голосів більше, аніж рік перед тим. Загалом 8,89 тис. виборців, що проголосували за цю партію у 2007 р., забезпечили 57,63% її загальнообласної підтримки. Такі досить високі результати СПУ пояснюються кількома чинниками. По-перше, частина тодішнього обласного керівництва партії були вихідцями з районів, що входять до округу, та мали в них налагоджені особисті й професійні контакти. По-друге, певну роль відіграв т. зв. «фактор Михайла Мельничука», вихідця з Новоселицького району, одного із очільників СПУ та наближеного до Олександра Мороза функціонера. По-третє, Новоселицька районна організація СПУ була найбільш потужною в області та користувалася високою підтримкою місцевих жителів.

«Батьківщина» в 203 (209) окрузі показувала традиційно високі результати. У 2006 р. вона була другою після НУ з результатом в 24,03%; у 2007 р. випередила Партію регіонів та стала першою (36,68%). У 2012 р. також залишила всі інші партії позаду, набравши 32,76% голосів. Щоправда зазначимо, що розриви між нею та сусідами в кожній кампанії бути не настільки значними як в інших округах. Наприклад, у 2006 р. «Наша Україна» випередила БЮТівців лише на 900 голосів, а розрив із Партією регіонів становив 1,45 тис. виборців. На виборах 2012 р. опозиціонери випередили регіоналів на 2,64 тис. голосів. І лише в 2007 р. перевага «Батьківщини» над своїм основним конкурентом склала 7,57 тис. голосів.

Що стосується двох інших переможців виборів 2012 р. УДАРу та «Свободи», то цей округ став для них особливим. Соратники В. Кличка змогли залучити на свою сторону майже 20,6 тис. виборців та отримати найвищий для себе результат в 21,33%. Для «Свободи» здобути в цьому окрузі значну кількість прихильників було надзвичайно проблемним завданням з огляду на значну кількість румуномовного населення, яке виразно не підтримує політичні сили правого спектру. Тому свободівці отримали тут найменшу кількість голосів (4,8 тис.) та опинилися на четвертому місці із результатом в 5%, випередивши при цьому Компартію на 300 з лишком голосів, яка закінчила перегони в цьому окрузі на відмітці в 4,66%.

Нарешті заслуговує уваги 204 (210) виборчий округ, який носить неофіційну назву «бессарабського» та об'єднує Хотинський, Сокирянський, Кельменецький та Заставнівський райони. Для нього також характерна висока підтримка «Батьківщини» в усіх трьох виборчих кампаніях. Причому у 2007 р. виборці вказаних районів забезпечили цій політ-

силі найвищий після 202 (208) округу результат, залишивши за собою навіть м. Чернівці—49,5 тис. голосів або 47,85% від кількісного складу округу. На виборах 2006 р. «Батьківщина» збрала 36,5 тис. голосів (31,33%) обігнавши «Нашу Україну» на 1,7 тис. голосів, яка загалом набрала 29,79%. Вже у 2007 р. партійні соратники В. Ющенко відстали від «Батьківщини» на 24,2 тис. голосів та показали рівень своєї підтримки в окрузі в 24,45%. Що ж стосується результату «Батьківщини» у 2012 рр., то він становить 37,36%, що в перерахунку на абсолютні показники складає 41,1 тис. голосів.

Наскрізний аналіз результатів «Нашої України» показує, що і в цьому окрузі їй притаманна тенденція до втрати популярності в період між 2006 та 2007 рр. Щоправда падіння електоральної підтримки в цьому окрузі не було настільки великим як в інших «сільських» округах (в 202 (208) вона втратила 41,22%, а у 203 (209)—36,75% від тих голосів, що мала у 2006 р.). Всього партія втратила у 204 (210) окрузі 9,4 тис. голосів або 27,13% від результату 2006 р. Виборча кампанія в 2012 р. в аналізованому окрузі була для нашоукраїнців найрезультативнішою в області—2,26 тис. голосів (2,07%). Іншими словами, більш ніж третину своїх голосів (34,85%) у кампанії 2012 р. НУ набрала саме на цьому окрузі.

Партія регіонів двічі займала третє місце в окрузі (2006 р. — 10,78%, 2007 р. — 16,33%) та в 2012 р. отримала другий результат за кількістю голосів—24,04%. При цьому в останньому випадку лише в 203 (209) регіонали набирали більше голосів, аніж у «бессарабських» районах, які дали їм 26,25 тис. Порівняно із 2006 р. підтримка Партії регіонів зросла в два рази, а саме на 13,69 тис. голосів. Також, як і в 203 (209) окрузі, Партія регіонів випередила «новачка» виборчих перегонів—партію «УДАР», яка отримала 18,8 тис. голосів. При цьому розрив між ними становив 7,4 тис., тоді як в сусідньому окрузі—на тисячу більше.

Що стосується соціалістів, то аналізований округ був найуспішнішим для них в кампанії 2006 р. —7,2 тис. голосів (6,23%) або ж 35,65% від загальнообласного результату. Через рік після того СПУ втратила більш, ніж 4 тис. голосів та зовсім небагато не дотягнула до позначки загороджувального бар'єру—2,96%. У 2012 р. трішки більше 500 голосів (0,48%), що їх збрали соціалісти, склали лише 7,14% від показників 2006 року.

Натомість інша партія лівого спектру,—Комуністична,—і в цьому окрузі довела, що має потенціал до поступового зростання популярності. Так, у 2006 та 2007 рр. лише в м. Чернівці комуністи

набирали більше голосів. Зокрема в першому випадку вони отримали 2,87 тис. (2,47%) або 37,21% від загальнообласного результату, а в другому—2,94 тис. (2,84%) голосів чи 31,19% від того ж показника. Зазначимо, що в 2012 р. на цьому окрузі за Компартію проголосувало навіть більше виборців, ніж в обласному центрі, —8 тис. або 7,36%.

Нарешті «Свобода» виявилася не такою популярною в цьому окрузі як в Чернівцях та населених пунктах 202 (208) виборчого округу. По-перше, це єдиний округ, де націоналісти опинилися на останньому, п'ятому, місці серед нинішніх парламентських партій. Виявилось, що окрузі на півтори тисячі більше виборців підтримує КПУ, ніж «Свободу», яка отримала 6,46 тис. голосів (5,92%). По-друге, менше виборців за «Свободу» проголосувало, як вже зазначалося, лише у 203 (209) окрузі.

Розглянемо розподіл питомої ваги підтримки політичних партій за виборчими округами у 2012 р. (див. табл. 1).

Таблиця 1

Розподіл питомої ваги підтримки політичних партій за виборчими округами у 2012 р., у %

Округ	Батьківщина	Партія регіонів	УДАР	Свобода	КПУ
201 (207)	24,96	19,20	24,98	41,86	29,46
202 (208)	29,89	15,43	24,38	26,27	14,19
203 (209)	19,63	34,31	26,46	13,62	20,23
204 (210)	25,51	31,07	24,19	18,24	36,12
Всього	100 (39,61%)	100 (20,78%)	100 (19,13%)	100 (8,71%)	100 (5,47%)

Перше, що впадає у вічі, то це специфіка рівномірної підтримки «УДАРу» у територіальних округах Чернівецької області. У кожному із них партія набирала близько чверті усіх своїх голосів. Таку стабільність можна спробувати пояснити рівномірним попитом на т. зв. «нову силу». Також свою роль відіграла активна та рівномірна робота обласного виборчого штабу партії. І, нарешті, брати Володимир та Віталій Кличко перед стартом перегонів та впродовж кампанії здійснили візити у кожен із округів області, а в деяких побували навіть двічі. До речі,

Чернівецька область стала для «УДАР» третім регіоном (після м. Києва та Закарпаття), де партія набрала найбільшу підтримку (у відсотковому відношенні до кількості виборців в регіоні).

По-друге, найбільш збалансованою у своїй підтримці після партії В. Кличка виглядає «Батьківщина». В двох округах (201 та 204) вона отримала по майже чверті голосів, а неповні 20% у «румуномовному» 203 окрузі були компенсовані за рахунок майже 30% голосів в окрузі №202, «національно-патріотичному».

По-третє, чітко вирізняються 203 та 204 округи, за рахунок яких Партія регіонів отримала майже дві третіх своєї підтримки (сумарно 65,38%). Водночас останню третину голосів регіонали отримали за рахунок двох інших округів— 201 та 202 (сумарно 34,63%).

По-четверте, голосування за «Свободу» є фактично дзеркальним відображенням підтримки Партії регіонів. Тобто, у 201 та 202 округах зосереджені 68% тих виборців області, котрі проголосували за «Свободу». Інші 32% жителів області, що вирішили віддати свій голос цій правій партії, мешкають на території 203 та 204 округу.

Й, нарешті, базовими для Комуністичної партії України в області виявилися місто Чернівці та райони 204 округу— саме тут сконцентровано майже 66% прихильників цієї партії. Інші двадцять та чотирнадцять відсотків виборців, що голосували за КПУ, розділені між 203 та 202 округами, відповідно.

Доцільним буде розглянути результати парламентських виборів 2012 р. в Чернівецькій області у розрізі адміністративно-територіальних одиниць (див. табл. 2). Зазначимо, що представлені в ній відсотки підтримки розраховані по відношенню до явки виборців в окремій АТО.

Таблиця 2

Результати політичних партій в адміністративно-територіальних одиницях Чернівецької області на виборах 2012 р., у %

№						
АТО		КПУ	Свобода	УДАР	ОО	ПР
1	м. Чернівці	6,24	14,68	18,99	39,90	15,54
2	Сторожинецький	3,62	5,30	21,52	47,41	14,93
3	Новоселицький	7,41	4,37	20,18	30,38	30,01
4	Кіцманський	2,53	14,86	14,64	52,57	10,46

5	Глибоцький	2,90	4,34	27,42	33,34	26,39
6	Хотинський	7,87	4,73	21,10	37,09	22,07
7	Вижницький	2,82	9,61	22,22	50,21	9,18
8	Сокирянський	9,64	4,51	16,68	29,40	32,01
9	Заставнівський	3,50	10,53	17,27	47,15	13,76
10	Кельменецький	8,52	3,51	12,57	37,36	29,14
11	Герцаївський	4,43	0,96	11,96	18,56	58,21
12	Путильський	3,97	4,23	21,38	41,39	21,05

Як бачимо в абсолютній більшості АТО лідером електоральних симпатій була опозиційна «Батьківщина», яка отримувала від 30,38% (Новоселицький) до 52,57% (Кіцманський) голосів виборців районів області. В м. Чернівці ця партія звісно ж набрала найбільшу абсолютну кількість голосів—43,1 тис., що склало 39,9%. І лише в двох районах «Батьківщина» віддала першу позицію Партії регіонів, а саме в Герцаївському (18,56%) та Сокирянському (29,4%). Відповідно регіонали отримали там 58,21% та 32,01%. Випадок Герцаївщини підтверджує тезу про стійкі електоральні переваги румунського населення на користь Партії регіонів. Зазначимо, що серед майже 30 населених пунктів цього району українці складають більшість лише в с. Маморниця (близько 90%, кількість виборців 393 особи, явка 67,43%). До речі, в цьому селі співвідношення результатів опозиційної та провладної на той час партій склало 42,26% та 11,32%, відповідно. Для порівняння: у схожих селах Радгоспівка (82% румунів, 358 виборців, явка 71,2%) та Луковиця (95% румунів, 450 виборців, явка 69,78%) за «Батьківщину» проголосувало 26,72% та 19,43%, а за Партію регіонів—44,27% та 59,87%, відповідно.

Успіх Партії регіонів на Сокирянщині можна пояснити як традиційною для її населення звичкою більше підтримувати провладні сили, аніж це має місце на заході Чернівецької області, так і ймовірним застосуванням адміністративного ресурсу. В цьому контексті привертає увагу постать багаторічного голови Сокирянської РДА Василя Козака, який не лише зумів єдиним в області зберегти займану посаду після обрання

В. Януковича президентом, але й вважався неофіційним «господарем», якому належать основні підприємства та агропромислові формування одного із найбільш депресивних районів області. В цілому ж регіонали набрали більше голосів, ніж опозиціонери, на 19 із 37 дільниць, розрив в голосах склав лише 777 одиниць (тоді як на Герцаївщині — 6,18 тис.). Також варто згадати про два випадки, які є своєрідними не тільки для цього району, але й для області. По-перше, біля м. Сокиряни розміщується заклад пенітенціарної системи — Сокирянська виправна колонія №67, на спеціальній виборчій дільниці якої зареєстровано 1239 виборців. Як і на всіх дільницях такого типу явка склала 95,64%. Ув'язнені віддали їй майже три четвертих своїх голосів (74,26%), а «Батьківщину» підтримало лише 7,51%. В цьому контексті згадаємо ще одну спецдільницю при Чернівецькому СІЗО, в якому, станом на день голосування, утримувалося під вартою 480 виборців, 96,46% з яких проголосували. За Партію регіонів — 55,94%, «Батьківщину» — 24,19%.

Другий випадок — село Грубна, у якому за даними перепису 2001 р., проживає 91,53% російськомовних громадян. Фактично ж населення села складається з росіян-старообрядців, які осіли в Північній Бессарабії кілька століть тому. З-поміж 1355 зареєстрованих виборців 78,3% проголосувало. «Батьківщина» отримала 22 голоси (2,07%), а Партія регіонів — 894 (84,26%). Зазначимо, що це село на кожних виборах послідовно підтримувало або тоді провладну партію, або Віктора Януковича. Для порівняння: ще одне старообрядське село Біла Криниця у Глибоцькому районі більш зважено голосувало за ці сили — 29,31% проти 37,93% на користь Партії регіонів. Щоправда в Білій Криниці всього 93 виборці.

Зазначимо, що Партія регіонів тричі отримала другий результат — Хотинський (22,07%), Кельменецький (29,14%) та Новоселицький (30,01%) райони. Причому в Новоселицькому районі розрив між регіоналами та опозиціонерами становив лише 124 голоси. Чотири рази вона опинялася на третьому місці — в Заставнівському (13,76%), Сторожинецькому (14,93%), Путильському (21,05%) та Глибоцькому (26,39%) районах. Нарешті, тричі регіонали були четвертими: у місці Чернівці (15,54%), Вижницькому (9,61%) та Кіцманському (9,18%) районах їх обігнали опозиційні «Свобода», «УДАР» та «Батьківщина».

Виборча кампанія партії «УДАР» мала своїм наслідком те, що в розрізі АТО вона по шість разів отримувала або друге, або третє місце. При цьому щоразу у випадку другого місця перед «ударівцями» слідувала «Батьківщина». Коли ж «УДАР» опинявся на третьому місці симпа-

тій жителів районів області, то двічі він пропускав на одну сходинку поперед себе «Батьківщину»—в Герці та Сокирянах; тричі—Партію Регіонів (у Новоселиці, Хотині та Кельменцях); а в Кіцмані—«Свободу». Загалом діапазон підтримки «УДАРу» зафіксований в межах від 11,96% (Герцаївський р-н) до 27,42% (Глибоцький р-н).

Щодо результатів «Свободи», то вона один раз була другою (14,86% у Кіцманському районі) та двічі займала третю сходинку—14,68% у Чернівцях та 9,91% у Вижницькому районі. Найменше виборців голосувало за партію у Герцаївському районі—0,96%. А в Хотинському, Кельменецькому, Сокирянському та Новоселицькому районах однопартійці О. Тягнибока були останніми серед нинішніх парламентських партій.

Нарешті охарактеризуємо електоральні симпатії щодо Компартії України. Перше, що привертає увагу, то це високі показники партії у більшості районів 204 округу. Наприклад, в Сокирянському КПУ отримала найвищий відсоток серед АТО області—9,64% голосів виборців, що проголосували за партійні списки; в Кельменецькому—8,52%, у Хотинському—7,87%. Іншими словами певною мірою підтверджується теза про своєрідний «червоний пояс» Чернівецької області, який якраз включає перераховані територіальні одиниці. Взагалі ж можна побачити, що змагання КПУ та «Свободи» є дзеркальним в цих районах, а також в румуномовних Новоселицькому та Герцаївському. Адже саме ці п'ять районів дали «Свободі» менше голосів, ніж комуністам.

Висновки. По-перше, за спрямованістю електоральних симпатій область може бути віднесена до переліку «помаранчевих» (2006 та 2007 рр.) чи «опозиційних» (2012 р.) регіонів. Водночас, на відміну від інших західноукраїнських областей (за винятком Закарпатської) в Чернівецькій досить сильні електоральні позиції мала Партія регіонів, підтримка якої в області також мала яскраво виражені територіальні особливості.

По-друге, важливим чинником, що зумовлює специфіку голосування в області (особливо в розрізі районів), виступає етнічний та мовний склад населення. Поселення, в яких домінують румуномовні громадяни зазвичай показували вищий рівень підтримки Партії регіонів чи політичних сил лівого спектру. Моноетнічний (україномовний) склад населення таких районів як Кіцманський, Вижницький, Заставнівський чи Путильський сприятливо впливає на підтримку правих («Свобода») чи правочентристських («Наша Україна», «Батьківщина») політичних сил.

По-третє, можна спостерігати певний електоральний розкол, що співпадає з реліктовим кордоном між Автро-Угорщиною та Російською імперією. Особливо яскраво він проявляється в межах 204 (210) виборчого округу, який об'єднує «австрійські території» (Заставнівський район) та «російську Бессарабщину» (Хотинський, Кельменецький та Сокирянський райони). Зокрема на території вказаних бессарабських районів стабільно вищу підтримку (порівняно із Заставнівщиною, Кіцманщиною чи Вижниччиною) здобувала Партія регіонів та партії лівого спектру (КПУ, СПУ).

По-четверте, область впродовж парламентських кампаній 2006–2012 р. демонструвала такі тенденції підтримки лідерів перегонів, що в цілому співпадали із загальноукраїнськими. Зокрема у 2012 р. в області з'явилися та закріпилися на електоральній карті «нові гравці» (відносно кампаній 2006 та 2007 рр.) — «Свобода» та «УДАР». І якщо перша політична сила продемонструвала, що опирається передусім на симпатії населення двох округів, то друга показала дуже рівномірний рівень своєї підтримки в розрізі округів.

Список використаних джерел:

1. Вибори народних депутатів України 2006. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2006/w6p001>
2. Вибори народних депутатів України 2012. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2012/wp001>
3. Електоральні процеси України в регіональному вимірі: Буковина і Закарпаття: монографія / Під ред. А. Круглашова і М. Токаря; [Ред. колег.: М. Зан, М. Гуйтор, Ю. Остапеч, Н. Ротар; Відп. за вип. М. Токар]; НДІ політичної регіоналістики (Ужгород), НДІ європейської інтеграції та регіональних досліджень (Чернівці). — Ужгород: Поліграфцентр «Ліра», 2014. — 552 с.
4. Парламентські вибори 2012 р.: виборче законодавство, суб'єкти виборчого процесу та їх повноваження // Національна безпека і оборона. — №7–7. — 2012. — С. 19–27.
5. Позачергові вибори народних депутатів України 2007. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2007/w6p001>

6. Про вибори народних депутатів України: Закон України від 17 листопада 2011 р. № 4061-VI // Відомості Верховної Ради України. — 2012. — № 10–11.
7. Про утворення одномандатних виборчих округів на постійній основі у межах Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя: Постанова ЦВК від 28 квітня 2012 р. № 82 // Голос України. — 2012. — № 81.
8. Проблеми у формуванні виборчих округів у Чернівецькій області викликані недосконалим законодавством [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://oporacv.org/problemu-okruhiv-vyklykani-nedoskonalyim-zakonodavstvom/>

Стаття надійшла до редакції 22.01.2015 р.

Гуйтор Н. Н., Гаврада И. О. Территориальная специфика поддержки политических партий в Черновицкой области.

В статье исследуются особенности поддержки политических партий на парламентских выборах 2006–2012 гг. в Черновицкой области в пределах территориальных округов, районов и населенных пунктов. Для обобщения результатов исследования использованы методы статистического анализа.

Ключевые слова: выборы, избирательный процесс, избирательная кампания, политическая партия, электорат.

Guytor M., Gavrada I. The specificity of territorial support of political parties in the Chernivtsi region.

The article examines the particular support of political parties in the parliamentary elections of 2006–2012 years in Chernivtsi region within the territorial districts, districts and localities. To summarize the results of the study used statistical analysis.

Keywords: elections, the electoral process, election campaign, political party, the electorate.